

TIJDREIS

400 jaar opsluiten

**LES 2 GROEP 5-6
EEN BOEIEND AVONTUUR**

GEVANGENIS
MUSEUM

LES 2 GROEP 5-6

EEN BOEIEND AVONTUUR

120 MINUTEN, INCLUSIEF 15 MINUTEN PAUZE

PRAKTISCHE INFORMATIE VOOR LEERKRACHT/MUSEUMDOCENT

SAMENVATTING VAN DE LES

De leerlingen bezoeken het museum onder begeleiding van een museumdocent. Deze vertelt over de collectie en de ordening in het museum in tijdsperiodes, aan de hand van een viertal kistjes. Hierin zitten objecten die het verhaal ondersteunen en opdrachten om in de tentoonstelling uit te voeren.

De opdrachten zijn gevarieerd: sommige doen een beroep op luister- of leesvaardigheid, andere zijn gericht op inleving in een bepaalde tijd, situatie of persoon, op het onderzoeken of het oplossen van een probleem. De hele groep is betrokken bij de uitvoering, waarbij steeds andere kinderen sleutelrollen vervullen. Alle opdrachten hebben te maken met misdaad, straf en recht, met de nadruk op 400 jaar opsluiting.

LESDOELEN

De leerlingen:

- begrijpen dat straffen in iedere tijd verschillend zijn en dat deze te maken hebben met het leven van mensen in die tijd;
- denken na over de redenen om straf te geven, de zin en onzin van straf, over oorzaak en gevolg, eerlijk en oneerlijk;
- verwerven enig inzicht in de samenhang van misdaad, recht en straf in verschillende tijden;
- denken na over opsluiting in vergelijking met andere soorten straffen.

WERKVORMEN

- rondleiding en groepsgesprek;
- interactieve opdrachten in tweetallen uitvoeren;
- kijken, ervaren, erover praten;
- tastbare objecten onderzoeken;
- rollenspel;
- spreekwoordenspel.

MATERIAAL

- twee losse houten leskisten met inhoud;
- twee vaste leskisten (een geldkistje en een vaste, houten kist) met inhoud.

VOORBEREIDING

Zet de leskisten klaar in het museum. De eerste kist onder de trap bij de schandpaal, de tweede kist bij Arbeid (Veenhuizen).

Check of de inhoud compleet is, vul waar nodig aan. Zie inventarislijst in kistdeksels.

AANSLUITING BIJ HET VAK

Kunstzinnige oriëntatie (erfgoed)
Oriëntatie op mens en wereld

LES 2 GROEP 5-6

EEN BOEIEND AVONTUUR

LESBESCHRIJVING

INTRODUCTIE

5 minuten

De leerlingen worden door de rondleiders ontvangen in het Gevangenis-museum. Waar komen ze vandaan, wie is hier eerder geweest? Welke vragen hebben de leerlingen over het museum? De rondleider vertelt over de plek waar ze zijn en wat ze gaan zien, doen en leren. De groep wordt gesplitst bij meer dan 16 leerlingen.

INLEIDING

5 minuten

Het avontuur begint op verschillende plekken in de tentoonstelling (oude straffen, Veenhuizen, de rechtbank) of in het cellenblokje.

Laat de vertelplaat uit de betreffende kist zien (bij de rechtbank is er geen vertelplaat). Refereer aan de vertelplaten die de leerlingen op school op het digibord hebben gezien om de kennis weer op te halen. Houd er rekening mee dat de leerlingen waarschijnlijk alleen plaat 1 hebben gezien.

Wat hebben de leerlingen onthouden van de afbeeldingen die ze op school hebben bekeken, en welke vragen zijn tijdens

het gesprek opgekomen? Hier gaat de museumdocent kort op in.

KERN

90 minuten

Schand- en lijfstraffen vanaf 1200 Tuchthuizen

15 minuten

Kist 1 staat onder de trap. Bekijk met de kinderen de puzzel op de kist en vul de cijfers in met een stift.

Neem de leerlingen aan de hand van de vertelplaat mee naar een stad lang geleden (500 jaar). Wat zijn ze op school hierover al allemaal te weten gekomen?

Laat ze ervaren: het cachot en de schandpaal. Wat zijn de verschillen tussen vroeger en nu?

Verdeel de groep in tweetallen. Pak de kaartjes met de plaatjes en deel ze uit. Laat de leerlingen in de museumzaal en vitrine zoeken naar het afgebeelde object en vraag hen na te denken over hoe en waarvoor het voorwerp gebruikt zou kunnen zijn.

Ga vervolgens met de groep de gevonden objecten langs en bespreek de functie ervan. Koppel dit aan de betekenis van de uitdrukkingen. Besteed extra aandacht aan de

LES 2 GROEP 5-6

EEN BOEIEND AVONTUUR

duimschroef (pak het object erbij), de brandstoel en de pijnbank: hoe betrouwbaar is een bekentenis die zo is afgedwongen?

Tuchthuis (vanaf ± 1600)

Laat de beeltenis van Coornhert zien en vertel aan de hand van de wol en het hout over de nieuwe manier waarop mensen gaan denken over straf. Mensen kunnen hun leven beteren door het verrichten van (dwang)arbeid. Mannen raspen Brazilhout en vrouwen moeten spinnen. De tuchthuizen zijn de eerste gevangenis.

Leg alle spullen terug in de kist, sluit hem af en wis de code.

Veenhuizen

Eenzame opsluiting

15 minuten

(kies welke opdrachten je wel en welke niet doet)

Neem de kinderen mee naar de afdeling Veenhuizen en vertel hoe het verder gaat met het 'in gemeenschap' opsluiten.

Het portret van Johannes van den Bosch

Gebruik dit portret om over de oprichting van de landbouwkolonies te vertellen en gebruik de 3D plattegrond in het museum om te laten zien dat alles recht en strak is ingedeeld.

Fotowand Eerst woonden hier weeskinderen, maar 150 jaar geleden kwamen er vooral zwervers en bedelaars te wonen (weten de kinderen wat dat zijn?).

Slaapzaal en arbeid Kist 2 staat bij de vitrine met werktuigen. De foto op de kist is een aanwijzing om het slot te kunnen openen. Wie was Gerrit Lut? Aan de hand van de vertelplaat en objecten (signalementskaart, drankfles, teerzeep, landlo persjasje) praten over het leven in de Rijkswerkinrichting.

Bij de exhibit over Arbeid kun je de kaartjes uitdelen met beroepen die in Veenhuizen werden uitgeoefend. In twee- of drietallen zoeken de leerlingen de beroepen en bijbehorende gereedschappen in de exhibit op. Tot slot kun je hier de kleine kijkplaat met de foto's van drie beroepen bespreken: welk beroep is hier afgebeeld en waaraan kun je dat zien? Waar in de vitrine vind je de bijbehorende voorwerpen (als die er zijn)?

Bij de **slaapkooien** kun je vertellen over de nadelen van gemeenschappelijk slapen in hangmatten op zaal en de behoefte aan privacy. Leerlingen kunnen ervaren hoe het ligt in zo'n kooi.

De volgende stap is natuurlijk mensen helemaal alleen opsluiten. Dit leg je uit bij de **koepelgevangenis** aan de

LES 2 GROEP 5-6

EEN BOEIEND AVONTUUR

hand van het gezichtsmasker, het filmpje in de vitrine en de collage met afbeeldingen van eenzame opsluiting. Vertel over identiteitsverlies en de geestelijke gevolgen van dit systeem.

Laat de groep even onder begeleiding van hun leerkracht/ouder in de koepel rondkijken en leg masker en collage terug in de kist. Sluit af en wis de code.

Rechtbank

15 minuten

In de rechtbank spelen de leerlingen een rechtszitting na. In het geldkistje vind je voorbeeldteksten voor de rechter, advocaat, verdachte en officier van justitie. Voor de griffier is er een wisbordje. Het kistje opent met het antwoord op de vraag: 'Welke dossiermap gebruikt de rechter het meest?'

Deel de rollen en de befjes uit, de overige kinderen zijn getuigen. De rechters kiezen de uiteindelijke straf: een boete, een werkstraf of een celstraf en motiveren hun keuze.

TIP: je kunt de leerkracht een kopietje van de rechtbankteksten meegeven voor het naspelen van een ander delict in de klas.

Het Staatshotel

15 minuten

Loop via de **container** langs het Staatshotel. Laat de kinderen luisteren naar de smokkelaar in de container: die vertelt over de verschillen tussen de gevangenis 'vroeger' en nu. Loop verder naar de ruimte met de **arrestantenbus**.

Vertel iets over de arrestantenbus: waarvoor wordt die gebruikt? Onder de arrestantenbus bevindt zich kist 4. Ook deze opent met een puzzeltje.

Hierin zitten vertelplaat 3, spullen van bewakers en spullen van gedetineerden; er zijn ook dingen die gedetineerden niet in de cel mogen hebben. Vertel aan de hand van vertelplaat 3 hoe de gevangenis er nu uitziet. Kijk ook naar de slang-vitrine voor een indruk van een bezoekersruimte in de gevangenis. Met behulp van de spullen geef je een beeld van het dagelijks leven in de gevangenis.

Vitrine met contrabande Geef de voorwerpen uit kist 4 waarmee gesmokkeld is door en vraag: wat denk je dat erin zat? Wie zou dat graag willen hebben? Waarom, denk je?

LES 2 GROEP 5-6

EEN BOEIEND AVONTUUR

Vitrine met enkelbanden In hetzelfde kistje zit ook een enkelband. Doorgeven in de kring. Vertel: soms krijgen mensen geen gevangenisstraf, maar een gebiedsverbod. Sommige mensen mogen zelfs niet verder dan hun voor- en achtertuin komen! En sommige mensen die zich in de gevangenis netjes gedragen mogen naar huis voordat hun gevangenisstraf is afgelopen (vervroegde invrijheidstelling).

Loop naar de vier rode deuren en besteed aandacht aan het percentage recidive.

Binnenplaats en cellenblokje

10-15 minuten

Bezoek het cellenblok aan de binnenplaats; groep 5/6 brengt **geen** bezoek aan de Rode Pannen.

De deuren

Aandacht voor de verschillende getoonde deuren. Welke deur is het oudste denk je? Waaraan zie je dat? Kijk eens goed naar de sloten. Welke gaten/openingen zie je in de deur? Spie- en schaftgaten, wat zouden die woorden betekenen? Een boeiluik zit vaak lager in de deur. Waarvoor zou dat zijn? Zouden er aan de binnenkant ook sloten zitten. Waarom niet?

Aandacht voor de celdeur met opschriften van verzetstrijders uit WO 2. Waarom schrijven mensen dingen op?

Aandacht voor de deur uit de koepelgevangenis van Breda. Weet je nog de nagemaakte verkleinde koepelgevangenis in het museum?

Cachot In het museum zagen we ook een cachot, dat zag er veel netter en frisser uit. Zou je hier wel een dag opgesloten willen zitten? Waarom niet?

Cel van voor 1940 Zie je de emmer met het speciale deksel? Waarvoor zou die zijn? En waarom zit dat krukje aan de ketting? (poepdoos met speciaal deksel, het waterslot en cel-krukje met ketting)

Arrestantencel Bekijk het filmpje in de arrestantencel en bespreek het.

Eenpersoonscel/tweepersoonscel

Welke verschillen zie je tussen de een- en tweepersoons-cellen? Waarom is de wc-ruimte afgeschermd bij de tweepersoonscel?

LES 2 GROEP 5-6

EEN BOEIEND AVONTUUR

Bezoek ook de isoleercel Wanneer kom je in de isoleercel? Wie beslist dat? Hoe lang mag je hier in? (De directeur moet toestemming geven en het mag maximaal 14 dagen duren.)

Arrestantenbussen

5 minuten

Afhankelijk van tijd ook luchtplaats, busjes DV&O
5-10 minuten

AFSLUITING

10 minuten

Op de binnenplaats of op de plaats in het museum waar de rondleiding eindigt voor de desbetreffende groep. Bespreek wat de leerlingen gezien en gedaan hebben en wat indruk op ze gemaakt heeft.

Ga na welke vragen er nog niet zijn beantwoord en wens ze een goede terugreis en veel plezier en succes bij les 3 op school.

Dit educatieve programma is tot stand gekomen met steun van het Fonds voor Cultuurparticipatie

FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE

GEVANGENIS
MUSEUM